

Monumenten voor actueel leed

Tentoonstelling 'Since we last spoke about monuments', t/m 9/11 in Stroom, Hogewal 1-9, Den Haag. Wo-zo 12-17u. Inl.: 070-365.8985, www.stroom.nl

Door SANDRA SMETS

Heel boos waren sommige Australiërs, toen onbekenden het monument voor Maitland Brown hadden verminkt. Het beeld herinnert aan de conflicten tussen blanken en Aboriginals en is belangrijk voor de gemeenschapszin, vond men. Anderen vonden het schandelijk hoe de Aboriginals die door Brown zijn gedood tijdens de beruchte La Grange-expeditie op de plaquette werden beschreven als 'criminelen'. Ook in andere landen roepen monumenten emoties op. „Coward” schreef iemand op een Amerikaans oorlogsmonument. En in Las Vegas zag de uitbater van restaurant Red Square de bui al hangen met zijn Leninbeeld op de stoep. Hij onthoofde het beeld 'preventief' en borg Lenins hoofd veilig op tussen de flessen wodka.

Deze onthoofde monumenten passeren de revue in een diashow van Sam Durant. Hij exposeert ze in Stroom in een tentoonstelling over monumenten, samengesteld door Mihnea Mircan. Zelf komt Mircan uit Roemenië, waar de relatie politiek-standbeelden-monumenten nog gevoeliger ligt dan in de VS of Australië. Of in Nederland. De monumentenpraktijk is een wespennest, vinden Mircan en de veertien exposanten. Zij ontwerpen niet zozeer nieuwe monumenten maar schetsen de problematiek. Dat doen ze met collages van foto's en mediabeelden. Deze veelstemmigheid is een tegenwicht tegen het standbeeld dat één visie afdwingt.

Azra Aksamija ontwierp een tapijt met geabstraheerde moskeëen en handgranaten, ter nagedachtenis aan de etnische zuiveringen in haar land. Ze wilde dit *Monument in Waiting* exposeren in het Joegoslaviëtribunaal in Den Haag. Daar werd het geweigerd. Het zou de rechtspraak tegen Karadzic kunnen beïnvloeden. Zo komt de poli-

tiek in Stroom wel heel dichtbij.

Vroeger verliep deze traditie gemakkelijker dan nu. Er was oorlog. Iemand won die. Daarna kwamen monumenten. Soms met wat discussie maar zonder inspraak. De overheid besliste. Tegenwoordig willen verschillende bevolkingsgroepen erkenning voor hun geschiedenis. Dat veroorzaakt onvrede met de bestaande monumenten – waarom krijgt zij wel erkenning en wij niet? Dat maakt van de openbare ruimte een arena, waarin iedereen gezien wil worden. Mircan stelt dat elk monument een politiek statement is.

Ophouden dan maar met die monumenten? De exposanten lijken daar voorstanders van. Jonas Staal en Vincent Van Gerven Oei werkten een idee uit van Ronald Sørensen, die als gemeenteraadslid voor Leefbaar Rotterdam opperde dat er een monument moest komen voor de Rotterdammers die worden verjaagd door immigranten. Hans van Houwelingen laat ook zo'n idee zien. Vorig jaar riep Letland kunstenaars op een

gedenkteken te ontwerpen voor de Sovjetbezetting in Riga. Olie op het vuur, want de verhoudingen met de Russische minderheid in het land zijn al gespannen. Dat wordt een nieuwe dia voor het archief van Sam Durant.

Deze interessante expositie stelt terechte vragen. Maar het is niet aan een kunstenaar om het initiatief te nemen voor een monument. Het is aan een groep mensen en als dat goed gebeurt, worden daarbij nuances en pijnpunten doorgesproken. Als een groep Bosnische moslims vindt dat de tijd de wonden niet heelt, dan is dat een ander uitgangspunt dan wanneer een kunstenaar met een kleed het Joegoslaviëtribunaal binnenloopt. Dat is geen monument, ook geen monument in wording, dat is een individueel en actueel politiek kunstwerk. Dat is niet hetzelfde. Bovendien wordt weinig meer voor de eeuwigheid gemaakt. Waarom zou dat bij monumenten anders zijn? Dat zou nu eens een goede bijkomstigheid zijn van de wegwerpmaatschappij.